

ARBETSMILJÖ

FONDENS

SAMMANFATTNINGAR

1406

Förekomst av handeksem i olika yrkesgrupper

För innehållet i sammanfattningen svarar Birgitta Meding, hudkliniken, Sahlgrenska sjukhuset, 413 45 Göteborg, tel 031/60 18 61.

Pnr 82-0140 Kemiska problemområden, allmänt (10)

November 1990

Bakgrund

Handeksem hör till de vanligaste diagnoserna på varje hudmottagning och är också den helt dominerande yrkeshudsjukdomen. För optimalt utnyttjande av sjukvårdsresurser är det väsentligt att klarlägga sjukdomens omfattning i befolkningen, orsaker, förlopp och ev samband med faktorer i arbetsmiljön. Vidare är en kartläggning och värdering av riskfaktorer en förutsättning för ett meningsfullt förebyggande arbete.

Syfte

Att studera omfattningen av handeksem-sjukdomen och dess konsekvenser hos den yrkesverksamma befolkningen i Göteborg. Att undersöka ev samband med yrke och exponering i arbetet. Att identifiera riskfaktorer.

Metod

Ett frågeformulär sändes till 20 000 personer i åldrarna 20–65 år, slumpmässigt utvalda ur Länsstyrelsen personregister i Göteborg. Dessa utgjorde 7,6% av befolkningen i dessa åldersgrupper. De individer som uppgav sig ha haft handeksem vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna kallades till läkarundersökning och allergitest (epikutantest).

Efter två påminnelser hade svar inkommit från 83% (16 584 individer). Av dem som kallades till undersökning deltog 71% (1 385 personer).

Resultat

Nära 11% hade haft handeksem vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna (1-års-periodprevalens). Punktprevalensen

(förekomst av handeksem vid en viss tidpunkt) skattades till 5,4%. Handeksem var dubbelt så vanligt hos kvinnor som hos män.

Den vanligaste diagnosen var icke-allergiskt (traumiterativt) kontakteksem, 35%. Atopiskt handeksem diagnosticerades hos 22%, allergiskt kontakteksem hos 19%. De vanligaste kontaktallergierna var nickel, kobolt, parfymämnen och kolofonium (naturharts).

Debut av handeksem i unga år var vanligt, speciellt hos kvinnor. Medeldurationen räknat från handeksemsjukdomens debut till undersökningsdagen var 11,6 år. 23% uppgav sig ha haft kontinuerliga besvär av handeksemet ända från debuten. Handeksem förefaller således vara en sjukdom med ett långdraget och fluktuerande förlopp. Vid jämförelse med en 20 år tidigare svensk undersökning¹ kunde en ökning av prevalensen av handeksem konstateras, framför allt rörande atopiskt handeksem.

Den enda yrkesgrupp som rapporterade en statistiskt signifikant högre prevalens av handeksem var serviceyrken. Av alla yrken uppvisade städare den högsta periodprevalensen, 21,3%. Handeksem var vanligare hos personer som uppgav någon typ av exponering i arbetet. Mest ogynnsam var exponering för kemikalier, vatten och rengöringsmedel samt damm och smuts. En förhöjd prevalens av kontaktallergi för kolofonium hos kvinnor med kontorsarbete kunde konstateras. Om detta är att tillskriva hartsexponering genom pappershantering kan inte fastställas i denna undersökning. För att klarlägga detta behövs ytterligare studier.

69% av patienterna hade sökt läkare för sitt handeksem och 21% hade varit sjukskrivna under minst 7 dagar för eksemet. Några individer hade varit sjukskrivna mycket länge, varför medelsjukskrivningstiden var så hög som 18,9 veckor. Medianen var 8 veckor. 51% behandlade eksemet med utvärtes kortisonpreparat, där de mer potenta (grupp III) var vanligast. 85% använde uppjukande hudkrämer.

Arbetsbyte, där eksemet var huvudorsaken, rapporterades av 8% av patienterna och var vanligast i serviceyrken. Frisörer

uppgav den högsta frekvensen av arbetsbyte, 18%.

80% av patienterna upplevde att handeksemet förorsakade någon form av störning i deras vardag. 54% hade klåda ofta, ytterligare 35% ibland.

Med hjälp av statistisk analysmetodik (multipel logistisk regressionsanalys) visade det sig, att den viktigaste riskfaktorn för handeksem var att ha haft eksem under barndomen. Därefter följde kvinnligt kön, exponering i arbetet, allergiska slemhinnebesvär (astma, hösnuva) samt serviceyrke. Eksemförekomst under barndomen rapporterades oftare av unga personer, vilket tyder på en ökning av atopiskt eksem (böjveckseksem) i befolkningen. Sannolikheten för en individ att ha handeksem under en 1-årsperiod visade sig vara 34% för män med alla de studerade riskfaktorerna jämfört med 4% utan riskfaktorer. För kvinnor var motsvarande siffror 48% resp 8%.

Slutsatser och rekommendationer

Handeksem är en vanlig sjukdom, som under en 1-årsperiod förekommer hos drygt 10% av befolkningen. En ökning av prevalensen förefaller att ha inträffat under de senaste 20 åren, framför allt avseende atopiskt handeksem.

Handeksem är vanligare i serviceyrken, särskilt sådana med våtexponering.

Handeksem är att uppfatta som ett viktigt medicinskt problem, som leder till sjukvårdskonsumtion, sjukskrivning, arbetsbyte och lidande för den som drabbas.

Eftersom en ökning av atopiskt eksem i befolkningen tycks ha inträffat och då eksem i barndomen visat sig vara den viktigaste riskfaktorn för handeksem senare i livet, har vi anledning att befara en ytterligare ökning av handeksemprevalensen i framtiden.

Förebyggande åtgärder är därför av stor vikt. Dessa bör innefatta bl a kvalificerad yrkesrådgivning till unga atopiker (medicinsk SYO-verksamhet). Rutiner för samarbete i dessa frågor mellan barnhälsovård, skolhälsovård och yrkesdermatologisk expertis bör

etableras. Information om hudskyddande åtgärder bör spridas till alla riskgrupper, i synnerhet vid arbete i yrken som innebär att händernas exponeras för eksemframkallande faktorer. Här har företagshälsovården en viktig uppgift. Vidare är det väsentligt att resurser skapas för ytterligare medicinsk forskning kring orsaker till handeksem och möjligheter att lindra och förebygga.

Referenser

1. Agrup G. Hand eczema and other hand dermatoses in South Sweden. *Acta Derm Venereol* (Stockh) 1969; 49 (Suppl 61).

Sammanfattning baserad på följande publikationer;

- Meding B. Epidemiology of hand eczema in an industrial city. *Acta Derm Venereol* (Stockh) 1990: Suppl 153. Akademisk avhandling.

Meding B, Swanbeck G. Prevalence of hand eczema in an industrial city. *Br J Dermatol* 1987; 116: 627–634.

Meding B, Swanbeck G. Epidemiology of different types of hand eczema in an industrial city. *Acta Derm Venereol* (Stockh) 1989; 227–233.

Meding B, Swanbeck G. Occupational hand eczema in an industrial city. *Contact Dermatitis* 1990; 22: 13–23.

Meding B, Swanbeck G. Consequences of having hand eczema. *Contact Dermatitis* 1990; 23: 6–14.

Meding B, Swanbeck G. Predictive factors for hand eczema. *Contact Dermatitis* 1990. In press.

Rapporten

Epidemiology of hand eczema in an industrial city (43 sid) på engelska, kan beställas från Inger Forsell, hudkliniken, Sahlgrenska sjukhuset, 413 45 Göteborg, tel 031/60 18 61. Priset är 100 kronor.

Arbetsmiljövonden

Box 1122, 111 81 Stockholm
Tel 08-796 47 00 (vx)